SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/2 (3) - 2023

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (Online)

Сайт: https://scienceproblems.uz

DOI: 10.47390/B1342V3SI2Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/2 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Special Issue

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич –филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа октори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Рахманова Мавлуда Эркин қизи
СОВЕТ ҲОКИМИЯТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ССРГА ХАЛҚЛАРНИ МАЖБУРИЙ КЎЧИРИШ СИЁСАТИ ТАРИХШУНОСЛИГИ 9-16

Икромжонов Акмалжон Махмуджонович
ФАХРУДДИН ЎЗЖАНДИЙ ЯШАГАН ДАВРДА МОВАРОУННАҲР ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ВАЗИЯТ ВА ИЛМ ФАН РИВОЖИ 17-25

Холдоров Зоҳиджон Валижон ўғли
ТУРКИСТОН ЛЕГИОНИНИНГ ТАШКИЛ ТОПИШИ ТАРИХИДАН 26-34

Хамидова Дилфуза Улуғбек қизи
НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС ИЖОДКОРЛАР НИГОҲИДА 34-41

Nagʻashboyev Qazbek Bozorboy uli
SULTON RAXMONOV – SAYYORANING ENG KUCHLI ODAMI 42-49

Махмудов Махмуд Авазович
ЯНГИ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТ ШАРОИТИДА ДЕҲҚОН ХЎЖАЛИКЛАРИНИ ИЖТИМОИЙ ТАБАҚАЛАШУВИ 50-58

Mamatov Bektosh Tolibjon o`gʻli
YALANGTO`SH BAHODIR VA ASHTARXONIY HUKMDORLAR 59-66

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Muminova Elnoraxon Abdukarimovna
“YASHIL” IQTISODIYOTGA OʻTISHNING XORIJIY TAJRIBALARI 66-75

Файзуллоев Мирсаид Шухратович
СОЛИҚ НАЗОРАТИ ТИЗИМИДА КАМЕРАЛ СОЛИҚ ТЕКШИРУВЛАРИНИ ЎТКАЗИШ АМАЛИЁТИ ТАҲЛИЛИ 76-85

Кахарова Нилуфар Эркинжоновна
OKR МЕТОДОЛОГИЯСИ ХАҚИДА ТУШУНЧА, МАҚСАДИ, АФЗАЛЛИГИ, ЖАРАЁНДАН КУТИЛАДИГАН НАТИЖАЛАР 86-91

Насруллоев Ҳаётжон Хабибуллоевич
СОЛИҚ МАЪМУРЧИЛИГИГА ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ОРҚАЛИ СОЛИҚ БАЗАСИНИ КЕНГАЙТИРИШ ЙЎЛЛАРИ 92-99

Raxmonov Mirvoxid Rajabovich
HUDUDNING INVESTISION JOZIBADORLIGI OMILLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH 100-107

Насруллоев Ҳикматулло Хабибуллоевич
ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲОТЛАРНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШ УЧУН ЗАМОНАВИЙ РАҚАМЛИ ЕЧИМЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ 108-115

Тоштемиров Шоҳруҳ Тошпўлатович
ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИНГ КАПИТАЛ ВА УНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВНИНГ АҲАМИЯТИ 116-120

Насимов Равшанжон Азимович
МАМЛАКАТИМИЗДА СОЛИҚ ЮКИНИНГ СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАР ФАОЛИЯТИГА ТАЪСИРИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ 121-130

Nabieva Nilufar Muratovna
MARKETING AUDIT AND ITS IMPACT ON IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF THE COMPANY........131-139

Отамуродов Нуриддин Нажмиддинович
КИЧИК ВА ЎРТА БИЗНЕС ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ COVID-19 ИНҚИРОЗ ДАВРИДА УЛАРНИНГ ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА СОЛИҚҚА ТОРТИШ МАСАЛАЛАРИ 140-148

Hoshimov Jahongir Ravshanbek oʻgʻli
TOʻGʻRIDAN – TOʻGʻRI XORIJIY INVESTITISIYALARNI JALB QILISHDA MAMLAKAT XATARLARINI KAMAYTIRISH........149-155

Yusupov Farruxbek Farxodovich
OʻZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ MA'MURCHILIGIDA SOLIQ TOʻLOVCHILARGA XIZMAT KOʻRSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH YOʻLLARI........156-162

Kunduzova Kumrixon Ibragimovna
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA MOLIYAVIY REJALASHTIRISH VA BYUDJETLASHTIRISHNING XUSUSIYATLARI........163-172

Зиёдинова Нилуфар Зариф қизи
ИНВЕСТИЦИОН ҚАРОРЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИШДА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТЛАРНИНГ ЎРНИ 173-179

Насимджанов Юнусжон Зохидович
МАМЛАКАТИМИЗ ҲУДУДЛАРДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ТОВАР ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИ ЮРИДИК ШАХСЛАРНИНГ ЕР СОЛИҒИ МАЪМУРЧИЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 180-187

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Ҳакимов Акмалжон Мирзағаниевич
ЦИВИЛИЗАЦИЯ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ГНОСЕОЛОГИК МОҲИЯТИ 188-192

Холмирзаев Нодиржон Низомжонович
УРБАНИЗАЦИЯ СОҲАСИДАГИ ДАВЛАТ СИЁСАТИ ВА УНИНГ АСОСИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ 193-198

Boboqulov Abror Abdugʻani oʻgʻli
"OPEN ARTIFICIAL INTELLIGENCE GPT" TIL MODELINING FALSAFIY TAHLILI 199-204

Ялгашев Бунёд Махмудович
САМАРҚАНД ВОҲАСИ ЭТНИК ГУРУҲЛАРИНИНГ КЕЛИБ ЧИҚИШИ ВА УЛАРНИГ ЯШАШ ТАРЗИ 205-213

Safarov Maqsudali
ABU BAKR AR-ROZIYNING "TIBBI RUHONIY" (RUH TIBBIYOTI) ASARIDA GʻAZABNI VA INSONNING OʻZ KAMCHILLIKLARINI BARTARAF QILISH HAQIDA MULOHAZALAR 214-219

Сохибова Лола Жонибоевна
ШАХС МАДАНИЙ САВИЯСИ – МАДАНИЙ РИВОЖЛАНГАНЛИК ИФОДАСИ 220-224

Адашова Махсума Махмудбоевна
ИМОМ АБУ МАНСУР МОТУРИДИЙ ВА МОТУРИДИЙЛИК ТАЪЛИМОТИ – ДУНЁ ОЛИМЛАРИ НИГОҲИДА 225-231

Mukhammediyarova Akhmaral
PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF NOOSPHERIC DEVELOPMENT IN THE ECOLOGICAL AND GLOBAL SECURITY SYSTEM 232-239

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Tilovov Ozod, Isoqulova Gulxon
FRAZEOLOGIK BIRLIKLARDA SONLARNING QO'LLANILISHI VA ULARNING RAMZIY MA'NOLARI 240-245

Surmilova Elena
GENDER STUDIES IN LINGUISTICS AND THEIR APPLICATION IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING 246-252

Олимова Дилафрузхон Бахтиёржон қизи
ТИЛШУНОСЛИКДА БАҲО КАТЕГОРИЯСИ ВА УНИНГ ЎРГАНИЛИШИ 253-257

Djurayev Dilshod Mamadiyarovich, Radjabova Madinabonu Raimovna
XITOY TILI GRAMMATIKASIDAGI "NATIJA TO'LIQLOVCHISI (结果补语)" 258-262

Azzamov Yusufjon Radjaboy o'g'li, Jo'rayeva Xayriniso Shavkat qizi
EKOJURNALISTIKANING QO'LLANILISH KATEGORIYALARI 263-268

Fillipova Olga Igorevna
CONVERGENCE OF STYLISTIC DEVICES AS A CATEGORY OF REDUNDANCY........ 269-278

Ismoilova Dilorom Rustamjon kizi
LEXICAL UNITS OF THE SEMANTIC FIELD "MURDER" 279-285

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Ильясов Баходир Ильясович
ELEKTRON DAVLAT XIZMATLARINI KO'RSATISHNING TASHKILIY-HUQUQIY MEXANIZMI VA UNING RIVOJLANISH YO'LLARI 286-293

Чориева Хуршидабону Хуррам қизи
ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ФУҚАРОЛАР ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИНИНГ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ МУНОСАБАТЛАРДА ИШТИРОКИ 294-299

Хаётов Анвар Хусанович
ХАЛҚАРО ОЛИМПИЯ ҚЎМИТАСИНИНГ МУХТОР МАҚОМИ ВА ТУРЛИ ҲУҚУҚ СУБЪЕКТЛАРИ БИЛАН МУНОСАБАТЛАРИ 300-307

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Журабекова Хабиба Мадаминовна
РЕЧЕВАЯ АКТИВНОСТЬ КАК ВАЖЫЙ ФАКТОР КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ 308-315

Tursunova Aziza Xoshimovna
WEB TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BILIMNI NAZORAT QILUVCHI DIDAKTIK VOSITALAR YARATISH USULLARI 316-321

Oblanazarov Faxriddin Asadovich
FUTBOLCHILARNI TAYYORLASHDA TA'LIM VA MASHG'ULOTNING ASOSIY QONUN-QOIDALARINI AMALGA OSHIRISH 322-329

Isroilova Dildora Muxtarovna, Solijonova Dildora Ulugbekovna
IJTIMOIY-SIYOSIY MATNLAR TARJIMASINI O'QITISHDA LINGVOMADANIY OMILLARNING O'RNI 330-335

Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li
MAKTAB O'QUVCHILARI HUQUQIY TA'LIM – TARBIYASINI SHAKLLANTIRISH BORASIDA OLIB BORILGAN TAJRIBA SINOV ISHLARI NATIJALARINING PEDAGOGIK TAHLILI 336-342

Jurayev Bobomurod Tojiyevich
SHARQDA PEDAGOGIK FAOLIYATNING MAYDONGA KELISHI VA RIVOJLANISHI 343-350

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -№ S/2 (3)-2023.
ISSN: 2181-1342 (Online)
https://scienceproblems.uz

08.00.00 – Иқтисодиёт фанлари

Насруллоев Ҳаётжон Хабибуллоевич
Тошкент давлат иқтисодиёт университети
мустақил тадқиқотчиси, PhD

СОЛИҚ МАЪМУРЧИЛИГИГА ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ОРҚАЛИ СОЛИҚ БАЗАСИНИ КЕНГАЙТИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Аннотация. Мақолада иқтисодиётда рақамламлаштириш орқали корхоналарда молиявий барқарорликни таъминлашнинг назарий асослари, ҳозирги кундаги ҳолати ва бошқарувда жорий этишнинг хориж тажрибаси чуқур таҳлил қилиб ўрганилган. Молиявий барқарорликни оширишда рақамли технологиялардан фойдаланиш имкониятлари ва унинг афзалликлари илмий жаҳатдан тадқиқ этилган.

Калит сўзлар: рақамли иқтисодиёт, ахборот технологияси, ахборотлаштириш ва рақамлаштириш жараёни, телекоммуникация тармоқлари, рақамли иқтисодиётнинг ривожланиши, миллий рақамли иқтисодий хавфсизлик, АКТ дастурий воситалар.

Насруллоев Хаётжон Хабибуллоевич
Ташкентский государственный экономический
университет,независимый исследователь, PhD

ПУТИ РАСШИРЕНИЯ НАЛОГОВОЙ БАЗЫ ЗА СЧЕТ ВНЕДРЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЛОГОВОЕ АДМИНИСТРИРОВАНИЕ

Аннотация. В статье углубленно изучены теоретические основы обеспечения финансовой устойчивости предприятий за счет цифровизации экономики, современная ситуация и зарубежный опыт внедрения в управление. С научной точки зрения изучены возможности использования цифровых технологий и их преимущества в повышении финансовой устойчивости.

Ключевые слова: цифровая экономика, информационные технологии, процесс информатизации и цифровизации, телекоммуникационные сети, развитие цифровой экономики, цифровая экономическая безопасность страны, программные средства ИКТ.

Nasrulloev Khayotjon Khabibulloevich
Tashkent State University of Economics
independent researcher, PhD

WAYS TO EXPAND THE TAX BASE THROUGH THE INTRODUCTION OF MODERN INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TAX ADMINISTRATION

Annotation. The article provides an in-depth study of the theoretical foundations for ensuring the financial sustainability of enterprises through the digitalization of the economy, the current situation and foreign experience of implementation in management. From a scientific point of view, the possibilities of using digital technologies and their advantages in increasing financial stability have been studied.

Keywords: digital economy, information technology, the process of informatization and digitalization, telecommunication networks, development of the digital economy, digital economic security of the country, ICT software.

DOI: https://doi.org/10.47390/B1342V3SI2Y2023N11

Кириш

Жаҳон амалиётидан кўриниб турибдики, солиқ маъмуриятчилигини рақамлаштириш асосида қонунчиликка риоя этиш ва маъмурий харажатларни камайтириш, кўпроқ даромадларни самаралироқ йиғиш, шаффофлик ва солиқ тўловчиларга хизмат кўрсатишни яхшилаш ҳамда катта маълумотлар оқимини мослаштиришни таъминлайди. Бугунги кунда солиқ маъмуриятчилиги доирасида солиқлар тузилмасини оптималлаштириш, уларни ундириш, солиқ ҳисоби ва ҳисоботини юритиш механизмини такомиллаштириш, солиқ тўғри ҳисобланиши, ўз вақтида ва тўлиқ тўланиши, солиқ тўловчиларнинг солиқ қонунчилигида белгиланган ҳуқуқ ва мажбуриятларига риоя этилишини назорат қилиш, солиқ тушумларини турли даражадаги бюджетлар ўртасида тақсимлаш, натижаларни йиғиш ва таҳлил қилиш, солиққа тортиш жараёнининг барча иштирокчиларининг солиқ муносабатларини уйғунлаштириш бўйича кенг чора-тадбирлар амалга ошириш бўйича тадқиқотлар олиб борилмоқда.

Тадқиқот методологияси

Мазкур мақолада корхона молиявий барқарорлигини таъминлашда рақамли технологиялардан фойдаланиш ва бу орқали бошқарув фаолияти самарадорлигини янада ошириш, сўнгги йилларда амалга оширилаётган ишлар, бу борада хориж тажрибаси атрофлича таҳлил қилинган. Таҳлил жараёнида илмий абстракциялаш, эксперт баҳолаш, индукция ва дедукция, таққослаш, тизимли таҳлил усулларидан фойдаланилган.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Иқтисодиётни рақамлаштириш шароитида корхоналарнинг молиявий барқарорлигини таъминлашга қаратилган кўплаб тадқиқотлар олиб борилган. Жумладан, Жон Майнард Кейнес назариясига кўра давлат ушбу вазиятда иқтисодиётни депрессиядан олиб чиқиши учун йирик корхоналарга буюртмачи бўлиши лозим, шунда ушбу корхоналарда ишлаб чиқариш ҳажми ошади ва улар кўпроқ одамларни ишга олишади, натижада ишчиларнинг ҳам харид қобилияти ошади. Бу орқали давлат иқтисодиётни депрессиядан чиқишига эришади. Бу эса яширин иқтисодиётга ўтиш учун мотивларни камайтиради. айланишига имкон беради, шунингдек, Mehrotra, A., ва Yetman, J.[1] тадқиқотларига кўра, Марказий банклар нархлар даражасини барқарорлаштириши мумкин бўлган механизмни осонлаштиради. Инклюзивлик юқори даражадаги истеъмолни юмшатиш имконини берганлиги сабабли, уй хўжаликлари жамғарма ва кредитлар даражасини мослаштириш орқали фоиз ставкаларининг ўзгаришига мослашиш имкониятига эга бўладилар. Юқори молиявий инклюзия уй хўжаликларини ўз жамғармаларини депозитларга айлантиришга ундаши мумкин. Хон H.R[2] ва Tombini, A[3]

Молиявий инклюзивлик ортиб бориши билан пул захиралари муомаладаги валютадан банк тизимидаги фоизли депозитларга айлана бошлайди. Бу иқтисодий

фаолиятнинг катта қисмини фоиз ставкалари назорати остида бўлишига имкон беради. Xon H.R[4] норасмий сектор қанчалик катта бўлса, пул- кредит сиёсатини амалга ошириш ва назорат қилиш шунчалик қийин бўлади, чунки кўпроқ уй хўжаликлари ва кичик бизнес эгаларининг қарорлари марказий банкларнинг пул-кредит сиёсатини ҳисобга олмаган ҳолда мустақил бўлади. Бундан ташқари, молиявий инклюзия одамларни пул иқтисодидан банк иқтисодиётига ўтишга ундайди, шунинг учун уларнинг молиявий операцияларини кузатиш мумкин.

Mehrotra, A. ва Yetman, J [5] аниқлик киритишича, расмий молиявий тизимга кўпроқ агентлар киритилганда ишлаб чиқариш ўзгарувчанлиги инфляция ўзгарувчанлигига нисбатан ошади, чунки молиявий агентлар ўзларининг инвестиция ва жамғарма қарорларини яхшироқ ўзгартиришга қодир бўладилар. Шу сабабли, молиявий инклюзивлик ошгани сайин, марказий банклар нархларни барқарорлаштириш ва шу тариқа молиявий барқарорликни оширишга эътибор қаратишлари мумкин бўлади. Баъзи мамлакатларда марказий банклар инфляция мақсадларини аниқлаш учун асосий нарх индексига эътибор беришади, аммо бу нарх индексини танлаш баъзида нотўғри бўлиши мумкин.

Mbutor, MO, & Uba, IA[6] М.А.Ходунова ишида молиявий барқарорликни таъминлаш учун молия бозорини қуриш ва фаолият юритиш тамойиллари ҳамда янги воситалар, технологиялар ва миллий молия бозорини бошқариш механизмлари таклиф этилади [7].

М.С.Марамгин, Г.В.Чернова ва Л.Дж.Решетникова ўз ишларида молия сек- торини рақамлаштиришнинг зарур шартларини кўриб чиқдилар, миллий ва глобал даражадаги рақамли молиявий хизматлар кўламининг қиё- сий таҳлилини тақдим этдилар, шу билан бирга, молия саноатининг рақамли трансформатцияси хавфларини аниқладилар [8].

Т.А.Обушчак корхонанинг молиявий ҳолатини корхоналарнинг маълум бир даврдаги муҳим хусусиятли фаолияти сифатида белгилайди, бу корхонанинг молиявий-хўжалик фаолиятини молиялаштиришнинг етарли даражасини таъминлашнинг реал ва потенциал қобилиятини ва уларни самарали амалга ошириш қобилиятини белгилайди [9].

С.З.Мошенский ва О.В.Олийли молиявий барқарорликнинг моҳиятини ҳисобга олган ҳолда, унинг ўз ва қарз манбалари ўртасидаги молиявий мувозанат шартларига мос келишининг асосий шартини белгилайди [10].

Таҳлил ва натижалар

Давлат солиқ хизмати органлари томонидан электрон хизматлар, шу жумладан мобил иловалар жорий этилган. Солиқ тўловчилар билан имкон қадар ахборот-коммуникация технологиялари орқали мулоқот қилишни йўлга қўйиш мақсадида давлат солиқ хизмати органлари томонидан кўрсатилаётган электрон давлат хизматларнинг сони 45 тага етказилди. Мазкур хизматлар Давлат солиқ қўмитасининг “Электрон давлат хизматлари - my.soliq.uz” портали орқали кўрсатилмоқда. Шу билан бирга, порталдаги солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали солиқ қонунчиликда кўзда тутилган 12 турдаги электрон ҳужжатлар ҳамда 27 турдаги ҳисоботлар юборилмоқда.

2021 йил бошидан бир қатор электрон давлат хизмати йўлга қўйилди. Жумладан, “Кўчмас мулк ижара шартномаларини электрон тарзда ҳисобга қўйиш ва тўлов хабарномасини шахсий кабинетга юбориш” электрон хизматини йўлга қўйиш натижасида жорий йилнинг 11 ой давомида 903,3 мингта шартномалар электрон тарзда ҳисобга қўйилган. Бу қаторда “Шахсий кабинет орқали электрон ҳисобварақ-фактураларни расмийлаштириш” электрон хизмати жорий этилган ва жорий йил бошидан ўтган давр давомида 731,5 мингта ҳисобварақ-фактуралар электрон кўринишда расмийлаштирилган. Ягона интерактив давлат хизматлари портали (my.gov.uz) да 16 та электрон давлат хизматлари йўлга қўйилди.

my.soliq.uz порталига жами 1,9 млн.та фойдаланувчилар томонидан 105,6 млн. маротаба мурожаатлар бўлган. Яъни, мурожаатлар сони ўтган йилнинг мос даврига нисбатан 22,3 фоизга ошди. Шунингдек, энг кўп фойдаланилаётган хизматларга бўлаётган мурожаатлар жами мурожаатларга нисбатан қуйидагича:

– Электрон солиқ ҳисоботларни юбориш 39,7 млн маротаба (40%);

– Шахсий карточкадан кўчирмалар олиш ва солиштирма далолатномани тақдим этиш 21,1 млн маротаба маротаба (22,2%);

– Электрон тўловларни қабул қилиш 24,5 млн маротаба (19,8%);

– Солиқ тўловчиларни ҳисобга қўйиш 20,1 млн маротаба (17,3%).

Жорий йилнинг 11 ой давомида шахсий кабинетлар орқали тадбиркорлик субъектлари томонидан 1,9 трлн.сўм солиқлар электрон шаклда тўланди. Мазкур тўловлар ўтган йилнинг мос даврига нисбатан 157,9 млрд.сўмга ошди.

Ҳудди шундай, PAYME, CLICK, U-PAY ҳамда MUNIS электрон тўлов тизимлари орқали жисмоний шахслар томонидан 9,7 трлн.сўмдан ортиқ солиқлар электрон шаклда тўланди. Мазкур тўловлар ўтган йилнинг мос даврига нисбатан 1,8 трлн.сўмга ошган. Солиқ тўловчининг шахсий кабинети солиқ тўловчилар ва давлат солиқ хизмати органларининг солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳуқуқ ва мажбуриятлари амалга оширилиши билан боғлиқ бўлган ўзаро муносабатларни электрон тарзда амалга оширишни таъминлайдиган ахборот ресурси ҳисобланиши белгиланган.

Қонунчиликда кўзда тутилгандек, солиқ тўловчилар ва давлат солиқ хизмати органларининг солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳуқуқ ва мажбуриятлари амалга оширилиши билан боғлиқ бўлган ўзаро муносабатларни электрон тарзда амалга оширишга ўтиш солиқ тўловчининг хохишига кўра, унинг аризаси асосида амалга оширилади. Акс ҳолда, солиқ тўловчи ва давлат солиқ хизмати органи ўртасидаги ўзаро муносабатлар солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

“Солиқ инспекторининг автоматлаштирилган иш жойи (армни-4)"дастурий маҳсулоти 2021 йил 1 январ ҳолатига кўра дастурий маҳсулот ёрдамида 586,8 минг юридик шахс учун бухгалтерия ҳисоби ва таҳлил олиб борилмоқда, уларнинг сони ўтган йилнинг тегишли санасига нисбатан 25,6 мингга ёки 4,9 фоизга ошди. 2020 йил учун бюджет ва бюджетдан ташқари жамғармаларга даромадлар ўсиши билан 4,9 трлн. сўм (113,1%) 2019 йилга нисбатан йиғиш даражаси 97,3% га етди ёки тегишли равишда 0,5% га ошди.

"Жисмоний шахслар ҳисоби ва уларнинг солиқ мажбуриятлари" дастурий маҳсулоти орқали мол-мулк солиғи ва ер солиғини ҳисоблаш учун ҳар йили 2-3 ой керак бўларди. Баланс суммаларини ҳисоблаш ва ҳисоботларни тузиш учун 1-1, 5 ой вақт кетарди.Энди булар учун сарфланадиган вақт фақат 3-4 иш соатларини ташкил этади холос. Дастурий таъминот пакетини жорий этишнинг умумий иқтисодий самараси 675,5 млн. йилига сўмни ташкил этди. 2021 йил 1 январ ҳолатига кўра мулк солиғи ва ер солиғи тўловчилари - рўйхатдан ўтган жисмоний шахслар сони 5469,1 мингтани ташкил этди. Шу билан бирга, 2020 йил учун мол-мулк солиғи тушумлари 336,6 млрд. сўм, ер солиғи-343,2 млрд. сўм, яъни 2019 йилга нисбатан тегишли тарзда 57,8 млрд сўм бўлиб, (120,7%) ва 76,1 млрд. сўм (128,5%) кўп демакдир.

"Бозорлар ва савдо мажмуаларига хизмат кўрсатганлик учун бир марталик йиғимлар, ижара ҳақи ва йиғимларни ҳисобга олиш ва назорат қилиш" дастурий маҳсулоти. Дастурий маҳсулотнинг жорий этилиши бозорлар ва савдо мажмуаларидаги тушумларни реал вақт режимида манбалар нуқтаи назаридан ҳар куни қайд этиш ва назорат қилиш имконини берди. 2020 йилда бозорлар ва савдо мажмуаларининг даромадларини оширишга доир комплекс чора-тадбирлар натижасида маҳаллий бюджетларга 178,5 млрд сўмлик тўловлар прогнози 183,6 млрд. сўмга бажарилди ёки 102,9%. 2019 йил (147,8 млрд сўм) га нисбатан даромадлар 35,7 млрд. сўмга ёки 1,2 марта ошди. 2021йил 1 январ ҳолатига кўра бозорлар ва савдо мажмуаларида 150 та вақтинча автомобилларни сақлаш жойлари ишламоқди, уларнинг даромади 0,5 миллиардга ошиб ўтган йилнинг тегишли санасига нисбатан сўм 11,3 млрд. сўмни ташкил этди.

“Камерал назорат” дастурий маҳсулоти камерал назорати солиқ органларининг энг муҳим фаолиятидан биридир. Солиқ ҳисоботларини қайта ишлаш ва таҳлил қилиш жараёнини автоматлаштириш камерал назорати самарадорлигини сезиларли даражада оширишга ёрдам беради. Хусусан, 2020 йил учун камерал назорати жараёнида 124,7 минг тадбиркорлик субъектида солиқ ва молиявий ҳисоботларни тўлдиришда қоидабузарликлар (хатолар) аниқланди, бу 2019 йилга нисбатан 40,5 мингтага кўп демакдир. Юқоридагилардан келиб чиқиб,Солиқ маъмурчилигининг самарадорлигини таъминлашда юридик шахслар бўйича замонавий технологиялардан файдаланиш таҳлил қилинди.

1.-жадвал.

Солиқ маъмурчилигининг самарадорлигини таъминлашда юридик шахслар бўйича замонавий технологиялардан таҳлили[1]

Дастур номи	2017 йил Фойдала-ниш сони	2018 йил Фойдала-ниш сони	2019 йил Фойдала-ниш сони	2020 йил Фойдала-ниш сони	2021 йил Фойдала-ниш сони	2022 йил Фойдала-ниш сони
Мажбурий аудиторлик	10 939	8 155	7 399	5 824	7 862	134
Ихтиёрий тугатилаётган корхоналарни тугатилишини назорат килиш (ПҚ-630)	2 792	1 827	1 083	1 639	2 054	228
Камерал назорат	24 397	16 910	10 320	5 982	4 568	434
Давлат божи	2 786	1 709	865	449	384	34
Электрон тижорат реестри				220	248	13
ИНПС дастури	5 511	3 606	1 811	1 223	1 223	147
Йирик солиқ тўловчилар	4 636	3 636	3 633	2 372	1 607	121
Солик текширувлари	781 667	519 257	507 275	541 580	1 100 907	69 040
Солиқ тўловчиларнинг банк ҳисоб рақамлари тўғрисидаги маълумотларини аниқлаш тизими	287 774	327 313	437 581	373 760	496 957	46 050
Кичик бизнес субъектлари	12 162	7 618	2 779	1 618	1 080	82
Юридик шахслар статистикаси	21 064	19 239	17 628	14 934	12 142	797
ҚҚС тўловчилари	8 526	9 802	8 678	5 121	3 922	312
Бозорлар назорати	12 292	12 079	1 638	644	752	20
Ягона солиқ тўловини тўлаш муддатини кечиктириш ҳуқуқини олиш тўғрисида	974	694	266	226	238	4
АРМНИ (юр. лиц)	5 289 773	5 695 063	8 347 349	9 354 065	7 904 683	593 343
Тахлика тахлил	190 989	205 869	172 296	84 170	49 830	3 094
Резидентлик сертификатини бериш дастурий маҳсули	1 135	802	501	260	191	15
Автокамерал	3 245	72 983	42 262	6 387	4 209	1 332
Ер солиғи ставкалари			124	1 012	1 628	67
Макропоказатели НДС					51	105
Солиқ низоларини судгача ҳал қилиш	3 312	3 130	867	836	1 282	56

Мазкур 1-жадвалда кўринадики, банк ҳисоб рақамлари тўғрисидаги маълумотларини аниқлаш тизимидан фойдаланувчилар 2017 йилда 287774 тани, 2018 йилда 327313 тани, 2019 йилда 437581 тани, 2020 йилда 373760 тани, 2021 йилда 496957 тани, 2022 йилда 46050 тани ташкил этган. Таҳлика таҳлил замонавий технологиялардан файдаланиш эса 2017 йилда 190989 тани, 2018 йилда 205869 тани, 2019 йилда 172296 тани, 2020 йилда 84170 тани, 2021 йилда 49830 тани, 2022 йил 3094 тани ташкил этган. Камерал назорат файдаланиш эса 2017 йилда 24397 тани, 2018 йилда 16910 тани, 2019 йилда 10320 5 тани, 2020 йилда 982 тани, 2021 йилда 4568 тани, 2022 йилда 434 тани ташкил этди. Камерал назорати натижаларига кўра, давлат бюджети ва бюджетдан ташқари мақсадли фондларга 1,119,0 миллиард сўм, ёки 2019 йилга нисбатан 380,0 млрд сўм кўп маблағ йиғилди.

[1] ДСҚ маълумотлари асосида муаллиф томонидан ишлаб чиқилган

Камерал назорати аудит жадвалига киритиладиган ташкилотларни аниқлашда ажралмас восита бўлиб, бу солиқ ходимларининг вақтини бюджет олдидаги мажбуриятларини ўз вақтида ва тўлиқ бажарадиган виждонли солиқ тўловчиларга сарфламасликка имкон беради. "Солиқ текширувларини ҳисобга олиш"автоматлаштирилган ахборот тизимининг мақсади 2020 йилда ўтказилган текширишлар самарадорлиги 98,6 фоизни, бюджетга қўшимча ҳисобланган, йиғилган солиқлар ва мажбурий тўловлар миқдори эса 708,4 млрд.сўм бўлиб тегишли тарзда 0,7% ва 5,1% ни ҳамда тегишли тарзда 2019 йилга нисбатан кўп маблағни ташкил этган.

Текширишлар бўйича электрон ҳисоботга ўтиш туфайли йил давомида ўртача 35,9 млн. сўм қоғоз тежалишига эришилди, шунингдек 15,1 млн. сўм миқдорида сафар харажатлари ҳам тежаб қолинди. Иш вақтидаги тежаш йилига 28 658,5 инсон/соатни ташкил этди.

Хулоса ва таклифлар

Электрон тижорат платформалари — “Маркетплейс” ларнинг ахборот тизимлари ёрдамида масофадан туриб амалга оширилган савдо ва пуллик хизматлар бўйича транзакцияларнинг электрон чекларида солиқ органлари ахборотлар тизимларига интеграциялашган ва автоматик тарзда шаклланувчи фискал белгиларни мажбурий акс эттириш талабини ўрнатиш механизмини жорий қилиш.

Солиқ маъмуриятчилиги самарадорлигини ошириш ва солиқ тўловчилар фаолиятининг шаффофлигини таъминлаш мақсадида бирламчи бухгалтерия ҳужжатларида маҳсулотларнинг (товар ва хизматларнинг) унификациялашган номларидан фойдаланиш, шу жумладан, товарларнинг штрих кодларини маҳсулотларнинг унификациялашган номларига босқичма-босқич автоматик равишда боғлаш имконини бериш.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси- Тош: Ғ.Ғулом 2020.- 640 б.
2. Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси маълумотлари. www.soliq.uz.
3. Ҳ.Х. Насруллоевнинг “Солиқ маъмурчилигига замонавий ахборот-коммуникатсия технологияларини жорий этиш орқали солиқ базасини кенгайтириш истиқболлари” 2022 йилда ёзилган диссертатсияси маълумотлари.
4. Mehrotra, A., & Yetman, J. (2014). Financial Inclusion and Optimal Monetary Policy, (Working paper No. 476). BIS. Retrieved from https://www.bis.org/publ/work476.pdf
5. Khan, H. R. (2011, November 4). Financial Inclusion and Financial Stability: Are They Two Sides of the Same Coin? Lecture presented at BANCON 2011. Retrievedfrom https://www.bis.org/review/r111229f.pdf
6. Tombini, A (2012): "Opening remarks", IV Fórum Banco Central sobre Inclusão Financeira, Porto Alegre, 29 October. Khan, H. R. (2011, November 4). Financial Inclusion and Financial Stability: Are They Two Sides of the Same Coin? Lecture presented at BANCON 2011. Retrieved from https://www.bis.org/review/r111229f.pdf

7. Mehrotra, A., & Yetman, J. (2014). Financial Inclusion and Optimal Monetary Policy, (Working paper No. 476). BIS. Retrieved from https://www.bis.org/publ/work476.pdf
8. Mbutor, M. O., & Uba, I. A. (2013). The impact of financial inclusion on monetary policy in Nigeria. Journal of Economics and International Finance,5(8), 318-326. doi: https://doi.org/10.5897/JEIF2013.0541
9. Chemchykalenko, R.A. Majboroda, O.V. and Lyn'ova, A.S. (2019), "Features of evaluation and analysis of financial stability of the enterprise", Infrastruktura rynku, vol. 32, pp. 379-385.
10. Heba Soffar Published November 19, 2018./ https://www.online-sciences.com/technology/digital-business-transformation- digital-technology-benefits-uses/
11. Kostyrko, L. A. (2015), "Analysis of financial potential in the enterprise value management system", Visnyk Skhidnoukrains'koho natsional'noho universytetu im. V. Dalia, vol. 4(221), pp. 122-130.
12. Khodunova M.A., Bulletin of the St. Petersburg State University of Economics, 5-2 (119), 114 (2019).
13. Obuschak, T.A. (2009), "The essence of the financial condition of the enterprise", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 9, pp. 92-100.
14. Semenov, A.H. (2019), "Formation of a strategy for ensuring the financial stability of an industrial enterprise", Derzhava ta rehiony. Seriia: Ekonomika ta pidpryiemnytstvo, vol. 4 (109), pp. 119-125.

ISSN: 2181-1342 (Online)

Сайт: https://scienceproblems.uz

DOI: 10.47390/B1342V3SI2Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Special Issue

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари" электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).